

«BRESTA και ΠΑΡΤΑ! Κάνε δικά σου τα δικαιώματα»

Οδηγίες για εκπαιδευτικούς που υλοποιούν το παιχνίδι στην τάξη τους

Γιώργος Μόσχος, νομικός, π. Συνήγορος του Παιδιού (Ιούλιος 2003-Φεβρουάριος 2018)

Σε αυτό το κείμενο προτείνεται ένας τρόπος με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί (μεγάλων τάξεων του δημοτικού και όλων των τάξεων του γυμνασίου) που υλοποιούν με μαθητές και μαθήτριές τους το πρόγραμμα – παιχνίδι «BRESTA και ΠΑΡΤΑ! Κάνε δικά σου τα δικαιώματα», μπορούν να προετοιμάζονται κατάλληλα και να αναφέρονται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και στο περιεχόμενό της. Δίνονται διευκρινίσεις για τη Σύμβαση και ξεχωριστά για κάθε ομάδα δικαιωμάτων που περιλαμβάνονται στο παιχνίδι και γίνονται ενδεικτικές προτάσεις για την αντιστοίχιση των δικαιωμάτων με αποστολές και για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να οργανωθεί η παρουσίαση των δικαιωμάτων και η διεξαγωγή συζήτησης για αυτά στην τάξη. Η συζήτηση για τα δικαιώματα, εφόσον εκδηλωθεί ενδιαφέρον από τα παιδιά, ίσως μπορεί να επεκταθεί και σε άλλη χρονική στιγμή / μάθημα / δραστηριότητα, πέραν αυτής που σχετίζεται με τη διεξαγωγή του παιχνιδιού. Για την καλύτερη προετοιμασία των εκπαιδευτικών είναι σκόπιμο σε κάθε περίπτωση να ανατρέχουν και σε διάφορες πηγές (σχετική βιβλιογραφία προτείνεται στο τέλος), όπως και στο περιεχόμενο της Σύμβασης που μπορούν να το βρουν και εδώ:

<https://inart12.org/index.php/el/sample-sites-14/diethnis-symvasi-gia-ta-dikaiomata-tou-paidiou>.

Εισαγωγή στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Η (Διεθνής) Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι το πιο σημαντικό νομικό κείμενο για τα δικαιώματα των παιδιών! Και αυτό γιατί ρυθμίζει σε παγκόσμιο επίπεδο τις υποχρεώσεις των κρατών για την προστασία και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού. Η Σύμβαση υιοθετήθηκε ομόφωνα από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 25.11.1989. Η Σύμβαση είναι διαφορετική από τη Διακήρυξη του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1959, που δεν ήταν δεσμευτική, ενώ στην περίπτωση της Σύμβασης οι κυβερνήσεις κλήθηκαν να την επικυρώσουν και να την κάνουν νόμο στις χώρες

τους, κάτι που έκαναν ήδη 196 χώρες. Στην Ελλάδα έγινε νόμος το 1992, που μάλιστα είναι ισχυρότερος από τους υπόλοιπους νόμους του κράτους. Ο ΟΗΕ έχει φτιάξει μια ειδική [Επιτροπή](#) η οποία παρακολουθεί αν εφαρμόζεται σωστά η Σύμβαση στις διάφορες χώρες που την επικύρωσαν. Η Επιτροπή αυτή ζητάει από όλες τις χώρες να της στέλνουν κάθε 5 χρόνια μια έκθεση για το πώς εφαρμόζουν τη Σύμβαση, την οποία εξετάζει και στη συνέχεια κάνει παρατηρήσεις και συστάσεις προς τις κυβερνήσεις. Η εφαρμογή της Σύμβασης αφορά την κάθε κυβέρνηση που θα πρέπει να παίρνει τα κατάλληλα μέτρα και να διαμορφώνει τους νόμους και τις υπηρεσίες της έτσι ώστε να προστατεύονται τα δικαιώματα των παιδιών. Αφορά όμως και όλους τους πολίτες, που πρέπει να ξέρουν και να σέβονται τα δικαιώματα αυτά.

Η Σύμβαση περιλαμβάνει 42 άρθρα που αναφέρονται σε διάφορα δικαιώματα των παιδιών και άλλα 12 που αναφέρονται στον τρόπο παρακολούθησης της εφαρμογής της και στις υποχρεώσεις των κρατών – μελών.

Με τον όρο «παιδιά» η Σύμβαση αναφέρεται σε όλα τα ανθρώπινα όντα που δεν έχουν συμπληρώσει ακόμα τα 18 τους χρόνια, όπως ορίζεται στο 1^ο της άρθρο.

Πολλά από τα δικαιώματα που καθιερώνει η Σύμβαση χρειάζεται να γίνουν πιο συγκεκριμένα με νόμους και με άλλες ενέργειες. Επίσης, είναι απαραίτητο να υπάρχουν μηχανισμοί που ελέγχουν τι γίνεται στην καθημερινή ζωή των παιδιών και εξετάζουν τυχόν καταγγελίες με διακριτικότητα, λαμβάνοντας υπόψη την οπτική τους. Συχνά τα δικαιώματα δεν είναι απόλυτα ξεκάθαρα, αλλά μπορεί και να συγκρούονται μεταξύ τους. Για παράδειγμα, το δικαίωμα της εκπαίδευσης και το δικαίωμα της ψυχαγωγίας και του ελεύθερου χρόνου υπάρχουν παράλληλα και χρειάζεται το ένα να μην εμποδίζει το άλλο.

Για να εφαρμοστούν και προστατευτούν με τον καλύτερο τρόπο τα δικαιώματα των παιδιών, χρειάζεται τα παιδιά να είναι ενημερωμένα, να συμμετέχουν σε συζητήσεις και συμφωνίες σχετικά με την άσκηση και προστασία τους, να γνωρίζουν σε ποιον μπορούν να απευθυνθούν όταν ένα δικαίωμά τους παραβιάζεται, αλλά και να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων. Πολύ σημαντικό είναι επίσης να μάθουν πώς να ενεργούν όταν βλέπουν ένα δικαίωμα άλλου παιδιού να παραβιάζεται δίπλα τους αλλά και να επιλύουν ειρηνικά διαφορές και συγκρούσεις μεταξύ τους.

Η εφαρμογή και η προστασία των δικαιωμάτων που έχουν περιληφθεί σε αυτό το παιχνίδι, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους πολίτες, μικρούς και μεγάλους. Οι συζητήσεις που θα γίνονται στην τάξη, γενικά για τη Σύμβαση στην πρώτη συνάντηση και για δύο διαφορετικές ομάδες δικαιωμάτων κάθε φορά στις επόμενες, έχουν σκοπό να βοηθήσουν τα παιδιά να αναγνωρίζουν, να σέβονται και να υπερασπίζονται με τον καλύτερο τρόπο τα δικαιώματα αυτά.

1. **Σπίτι μου - σπιτάκι μου!»**

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να έχουν φαγητό, ρούχα, ασφαλές σπίτι και ό,τι άλλο χρειάζονται για να έχουν ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής, να καλύπτονται οι ανάγκες τους και να αναπτύσσονται σωματικά, πνευματικά, ψυχικά, κοινωνικά. Το κράτος βοηθάει τους γονείς (ή τα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για τα παιδιά) να εφαρμόσουν το δικαίωμα αυτό και, σε περίπτωση ανάγκης, τους προσφέρει υλική βοήθεια και υποστήριξη (Άρθρα 6 και 27 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

2. **«Στην υγεία μας ρε παιδιά!»**

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν το καλύτερο δυνατό επίπεδο υγείας και να έχουν πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες για τη θεραπεία και την αποκατάσταση της σωματικής και ψυχικής τους υγείας. Έχουν επίσης δικαίωμα να ενημερώνονται για όλα τα θέματα που αφορούν την υγεία τους. Το κράτος πρέπει να διασφαλίζει ότι κανένα παιδί δεν θα στερείται το δικαίωμα αυτό (Άρθρο 24, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

Διευκρινίσεις

Το δικαίωμα των παιδιών στα αναγκαία αγαθά, στην ανάπτυξη και σε ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής καθώς και το δικαίωμα τους στην υγεία συμπληρώνουν το ένα το άλλο. Μάλιστα, το άρθρο 6 της Σύμβασης, που αναφέρεται στο δικαίωμα στην ανάπτυξη, θεωρείται ως ένα από τα 4 άρθρα με τις θεμελιώδεις αρχές της Σύμβασης. Ένα μεγάλο κομμάτι ευθύνης για αυτά τα δικαιώματα βρίσκεται στο κράτος, που χρειάζεται να διαθέτει επαρκείς πόρους και να σχεδιάζει σωστά τις υπηρεσίες του, ώστε τα παιδιά να μην στερούνται τα απαραίτητα αγαθά, ενώ διαρκώς χρειάζεται να λαμβάνονται μέτρα για να καλύπτονται με τον καλύτερο τρόπο οι τρέχουσες ανάγκες τους και να διασφαλίζεται η σωματική και ψυχική τους υγεία. Το δικαίωμα στην υγεία δεν αφορά μόνο την περίθαλψη αλλά και την πρόληψη της σωματικής και ψυχικής υγείας των παιδιών και την κατάλληλη ενημέρωσή τους, ανάλογα με τις ηλικιακές τους ανάγκες. Η ευθύνη των πολιτών για την προστασία αυτών των δικαιωμάτων βρίσκεται κυρίως στην ανάδειξη της σημασίας τους και στη διεκδίκηση από την κυβέρνηση και την τοπική αυτοδιοίκηση των καλύτερων και καταλληλότερων πολιτικών. Κάτι που χρειάζεται να συνειδητοποιούν από νωρίς και τα παιδιά.

Αποστολές

Τα δικαιώματα αυτά μπορούν να συνδυαστούν με μία αποστολή **έρευνας** (π.χ. ρωτήστε και καταγράψτε την άποψη ενός αριθμού προσώπων του περιβάλλοντός σας για το τι μέτρα πιστεύουν ότι πρέπει να πάρει η πολιτεία για αυτά τα δικαιώματα) ή μία αποστολή **εικαστικής και λεκτικής αποτύπωσης** των ευθυνών των κυβερνήσεων (π.χ. κάντε μια ζωγραφιά δικής σας έμπνευσης, όπου να αποτυπώνονται τα πιο σημαντικά μέτρα που νομίζετε ότι χρειάζεται η πολιτεία να πάρει για την εξασφάλιση της ευημερίας των παιδιών). Μπορεί επίσης να δοθεί συνδυαστικά μία χιουμοριστική αποστολή (φτιάξτε μια **γελιογραφία** ή ένα **meme** με θέμα το δικαίωμα των παιδιών στην υγεία στην εποχή μας, παίρνοντας υπόψη τις προσωπικές εμπειρίες και τα ακούσματά σας) ή η δημιουργία ενός **σταυρόλεξου** με σχετικές φράσεις και λέξεις.

Συζήτηση στην τάξη

Ξέρουμε όλοι μας ότι πολλά παιδιά στον κόσμο στερούνται τα αναγκαία αγαθά (σπίτι, τροφή, νερό, ρούχα, κλπ). Η κατάσταση είναι βέβαια διαφορετική σε διάφορες χώρες του κόσμου και είναι πιο δύσκολη στις χώρες με πιο αδύναμη οικονομία, που ονομάζονται «αναπτυσσόμενες», ιδίως στην Ασία και στην Αφρική. Η Σύμβαση όμως έχει προβλέψει ότι είναι υποχρέωση των κρατών να παίρνουν μέτρα και να βοηθούν τις οικογένειες ώστε τα παιδιά να έχουν τα αναγκαία αγαθά και «ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής». Με αφορμή την αποστολή που κάνατε, θα σκεφτήκατε πόσα πολλά πράγματα μπορεί να κάνουν οι κυβερνήσεις για να υλοποιούν τις υποχρεώσεις τους προς τα παιδιά. Ας θυμηθούμε μαζί μερικά από τα μέτρα που ακούσατε και σκεφτήκατε ότι χρειάζονται να πάρουν οι κυβερνήσεις για να εξασφαλίσουν την ευημερία των παιδιών. ... (Τα μέτρα μπορούν να καταγραφούν συνοπτικά στον πίνακα της τάξης. Ορισμένα μπορεί να σχετίζονται με ειδικότερα δικαιώματα.). Ειδικά για το δικαίωμα των παιδιών στην υγεία, που προβλέπεται σε ξεχωριστό άρθρο της Σύμβασης, όπως καταλάβατε περιλαμβάνει τόσο την πρόληψη όσο και την αντιμετώπιση των ασθενειών. Οι πανδημίες, όπως ο κορονοϊός που έπληξε όλο τον πλανήτη τα τελευταία χρόνια, δείχνουν πόσο σημαντικό είναι να συνδυάζονται τα μέτρα ενημέρωσης και πρόληψης με αυτά της σωστής φροντίδας όσων πάσχουν. Και οι αρρώστιες που υπάρχουν δυστυχώς είναι πάρα πολλές, όπως και τα ατυχήματα που μπορούν να οδηγήσουν ένα παιδί στην ανάγκη ιατρικής φροντίδας. Θα σας προτείνουμε ορισμένα ζητήματα για τα οποία μπορείτε στη συνέχεια να πείτε τη γνώμη σας και να ανταλλάξετε απόψεις: Τι μέτρα πρόληψης και ενημέρωσης των παιδιών και τι μέτρα για την παροχή ιατρικής βοήθειας στα παιδιά που πάσχουν πιστεύετε ότι πρέπει να παίρνουν οι κυβερνήσεις; Κατά τη γνώμη σας υπάρχουν αδυναμίες στη χώρα μας ως προς την προστασία αυτών των δικαιωμάτων; Τι χρειάζεται να γίνει; Η συντονιστική ομάδα σας συντονίζει την κουβέντα....

3. «**Να είσαι γονιός, θέλει κόπο αλλά και τρόπο!**»

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν τη φροντίδα των γονιών τους, οι οποίοι είναι μαζί υπεύθυνοι για την ανατροφή τους, να μην αποχωρίζονται από αυτούς παρά μόνο αν οι αρμόδιες αρχές το αποφασίσουν, και να επικοινωνούν μαζί τους ακόμη και σε περίπτωση που ζουν χώρια. (Άρθρα 5, 9, 18, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

4. «**Κάποια παιδιά χρειάζονται και μια δεύτερη οικογένεια**»

Όταν ένα παιδί στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον, δικαιούται ειδική προστασία και βοήθεια από το κράτος. Η φροντίδα του ανατίθεται σε μια **ανάδοχη** ή σε μία **θετή οικογένεια**, ή, όταν αυτό δεν είναι εφικτό, σε ένα κατάλληλο ίδρυμα. Η υιοθεσία αφορά όλη τη ζωή ενός παιδιού και χρειάζεται, πριν αποφασιστεί, να εξετάζεται προσεκτικά το συμφέρον του παιδιού και αν οι νέοι γονείς του είναι κατάλληλοι. Η αναδοχή πρέπει να υποστηρίζεται συνεχώς και να επανεξετάζεται τακτικά το πώς φροντίζεται το παιδί σε αυτήν.

(Άρθρα 20, 21, 25, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

Διευκρινίσεις

Στις δύο αυτές ομάδες δικαιωμάτων έχουν περιληφθεί οι σημαντικότερες αναφορές της Σύμβασης στα θέματα των ευθυνών των γονέων. Είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι ο ρόλος των γονέων αντιμετωπίζεται από τη Σύμβαση συγχρόνως ως ευθύνη, ως δικαίωμα και ως καθήκον, όπως αναφέρεται στο άρθρο 5 και οι γονείς καλούνται να παρέχουν στα παιδιά προσανατολισμό και τις κατάλληλες συμβουλές για την άσκηση των δικαιωμάτων τους. Η Σύμβαση αναφέρει ότι τα κράτη καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την αναγνώριση της αρχής ότι και οι δύο γονείς του παιδιού είναι υπεύθυνοι για την ανατροφή και την ανάπτυξή του. Αυτό δεν συμβαίνει αν η δικαιοσύνη πάρει άλλη απόφαση, για το συμφέρον του παιδιού, το οποίο πρέπει να εξετάζεται πάντοτε με προσοχή. Θεσπίζεται επίσης ο κανόνας ότι τα παιδιά δεν αποχωρίζονται από τους γονείς τους, εκτός εάν οι γονείς τα κακομεταχειρίζονται ή τα παραμελούν, ή όταν για κάποιο λόγο δεν μπορούν να τα φροντίσουν. Μπαίνουν δηλαδή κάποια όρια στις ευθύνες των γονέων και προβλέπεται ότι το κράτος οφείλει να προστατέψει και να βοηθήσει κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον. Η Σύμβαση επίσης αναφέρει ότι όταν λαμβάνεται μία απόφαση για την απομάκρυνση ενός παιδιού από τους γονείς του η πρώτη προτεινόμενη λύση είναι να το φροντίσει μια άλλη οικογένεια (ανάδοχη, για κάποιο καιρό, ή θετή, αν διακοπεί τελείως η σχέση με την φυσική του

οικογένεια). Η εισαγωγή σε ίδρυμα θεωρείται η τελευταία επιλογή («σε περίπτωση ανάγκης»). Είναι σημαντικό να γίνει κατανοητή η αξία και η σημασία της αναδοχής ως θεσμού, γιατί στην Ελλάδα υστερεί πολύ η εφαρμογή της. Βέβαια και στην περίπτωση της αναδοχής ή της εισαγωγής σε ίδρυμα, η Σύμβαση προβλέπει την τακτική αναθεώρηση της τοποθέτησης, με γνώμονα το συμφέρον του παιδιού. Γενικότερα, στις συζητήσεις για τα θέματα που αφορούν την οικογένεια χρειάζεται προσοχή και σεβασμός στην ιδιωτική ζωή των παιδιών και στα προσωπικά τους δεδομένα.

Αποστολές

Στα δικαιώματα αυτής της ενότητας που σχετίζονται με τον ρόλο των γονέων, την οικογένεια και την εναλλακτική φροντίδα, προτείνεται να επιλεγούν τρόποι συνοπτικής **αποτύπωσης της γνώμης των παιδιών** για το τι θεωρούν σημαντικό για τον γονικό ρόλο και τι λάθη ή παραλείψεις πιστεύουν ότι κάνουν οι γονείς, σε βάρος των δικαιωμάτων των παιδιών. Για να γίνει πιο ευχάριστη η δραστηριότητα, μπορεί να συνδυαστεί με **καλλιτεχνική** δραστηριότητα (π.χ. με ζωγραφική ή ένα ποίημα). Ειδικά το θέμα της εναλλακτικής επιμέλειας / φροντίδας μπορεί να συνδυαστεί με μια μικρή **έρευνα** που τα παιδιά θα κάνουν σε γνωστούς τους (π.χ. με μια ερώτηση: Πού πάει το μυαλό σας όταν ακούτε «αναδοχή ενός παιδιού»; α) κάποιος βαφτίζει ένα παιδί β) κάποιος παίρνει ένα παιδί στο σπίτι του για να το φροντίζει γ) κάποιος φροντίζει από μακριά ένα παιδί στέλνοντας τακτικά ένα χρηματικό ποσό σε μία κοινωνική οργάνωση δ) δεν ξέρω). Ας σημειωθεί ότι και οι τρεις πρώτες απαντήσεις είναι σωστές νοηματικά, αλλά ο θεσμός της αναδοχής για τον οποίο μιλάμε, περιλαμβάνεται στη δεύτερη.

Συζήτηση στην τάξη

Η οικογένεια είναι ο πρώτος κοινωνικός χώρος στον οποίο τα παιδιά αναφέρονται και νοιώθουν ότι ανήκουν. Όμως πέρασαν οι εποχές που τα παιδιά θεωρούνταν ιδιοκτησία των γονέων, οι οποίοι μπορούσαν να κάνουν ό,τι θέλουν στο πλαίσιο της «διαπαιδαγώγησής» τους και που η πολιτεία παρενέμβαινε μόνο σε περιπτώσεις σοβαρών εγκλημάτων. Η Σύμβαση, όπως άλλωστε και οι νόμοι της χώρας μας εδώ και αρκετά χρόνια, αναγνωρίζει τα δικαιώματα των γονέων, μιλώντας όμως και για τα καθήκοντά τους. Στα καθήκοντα αυτά περιλαμβάνεται και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των παιδιών αλλά και οι συμβουλές για το πώς θα προστατεύονται καλύτερα. Επειδή τα δικαιώματα των παιδιών είναι πολλά και οι κίνδυνοι παραβίασής τους επίσης πολλοί, οι γονείς είναι οι πρώτοι υπεύθυνοι για να εξασφαλίσουν ότι ένα παιδί μεγαλώνει με ασφάλεια, απολαμβάνοντας και όλα τα δικαιώματά του. Αν οι γονείς κάνουν λάθη, μπορεί να ελεγχθούν και να έχουν

συνέπειες. Όμως στην καθημερινή ζωή των παιδιών στην οικογένειά τους δεν είναι εύκολο να μπουν «παρατηρητές» και βέβαια αν ένας γονέας κάνει ένα λάθος, το πρώτο που χρειάζεται να γίνει είναι να το αναγνωρίσει και να το διορθώσει και όχι να τιμωρηθεί για αυτό. Είναι πολύ σημαντικό λοιπόν και τα ίδια τα παιδιά να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους, να μπορούν να τα συζητούν με τους γονείς τους και να τα διεκδικούν με ασφαλή και αποτελεσματικό τρόπο. Οι γονείς οφείλουν να ρωτούν και να ακούν τη γνώμη των παιδιών, όμως αυτοί είναι υπεύθυνοι για τις τελικές αποφάσεις στα σημαντικότερα ζητήματα που αφορούν τα παιδιά τους. Και ορισμένες φορές μπορεί να μη γίνεται αυτό που θέλουν τα παιδιά, επειδή οι γονείς κρίνουν ότι κάποιο άλλο δικαίωμά τους κινδυνεύει.

Στη συζήτηση μας σήμερα στο πρώτο μέρος προτείνουμε να πείτε τη γνώμη σας και να ανταλλάξετε απόψεις για το τι θεωρείτε σημαντικό ως προς τον ρόλο των γονέων, τι είναι σημαντικό να κάνουν και τι λάθη και παραλείψεις που κάνουν συχνά οι γονείς πρέπει να αποφεύγουν. Ξέρετε, η Σύμβαση μιλάει και για έναν κανόνα, που οφείλουν τα κράτη να αναγνωρίζουν: τον κανόνα ότι και οι δύο γονείς είναι υπεύθυνοι από κοινού για την ανατροφή και την ανάπτυξη του παιδιού. Πόσο συμβαίνει στις οικογένειες στη χώρα μας; Και τι γίνεται στις περιπτώσεις που οι γονείς διαφωνούν μεταξύ τους; Ας ανταλλάξουμε κάποιες γνώμες για αυτά τα θέματα. Τη συζήτηση συντονίζει η ομάδα που έχει την ευθύνη αυτή τη βδομάδα...

(αφού δοθεί λίγος χρόνος στην ανταλλαγή απόψεων)

Προτείνω τώρα να μιλήσουμε λίγο για την κατάσταση των παιδιών που χρειάζεται να αποχωριστούν τους γονείς τους, είτε επειδή αποφασίζεται αυτό για την προστασία των παιδιών από διάφορες μορφές κακοποίησης ή παραμέλησης (για αυτές θα μιλήσουμε σε επόμενη συνάντησή μας) είτε επειδή συμβαίνει κάτι στους γονείς και δεν μπορούν να εκτελέσουν τα καθήκοντά τους ως γονείς. Αλήθεια πόσοι από εσάς ξέρατε ότι υπάρχει δυνατότητα να φιλοξενηθεί και να φροντιστεί ένα παιδί από μια δεύτερη οικογένεια, για λίγο ή πολύ καιρό; Θέλει κάποιος να μας πει τι σκέφτεται για αυτό το δικαίωμα των παιδιών που κάτι στραβό συμβαίνει στην βιολογική τους οικογένεια και χρειάζονται για λίγο καιρό κάποιος να την αντικαταστήσει; (αν τα παιδιά μιλήσουν για τη συγγενική αναδοχή, δηλαδή την ανάληψη της φροντίδας από κάποιο συγγενικό πρόσωπο, εξηγούμε ότι αυτό το προβλέπει ο νόμος και μάλιστα δίνεται προτεραιότητα στα συγγενικά πρόσωπα έναντι άλλων).

5. «Ίσες και ίσοι: Η μόνη λύση!»

Όλα τα παιδιά απολαμβάνουν ισότιμα τα δικαιώματά τους. Δεν επιτρέπονται διακρίσεις για λόγους που σχετίζονται με το φύλο, τη φυλή, το χρώμα, τη γλώσσα, τη θρησκεία, την καταγωγή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την αναπηρία, την περιουσία, την εμφάνιση, τις πολιτικές ή άλλες αντιλήψεις, τη νομική ή άλλη κατάσταση ενός παιδιού ή των γονέων του (Άρθρο 2, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

6. «Μαζί χωράμε παντού!»

Τα παιδιά με αναπηρίες, τα παιδιά πρόσφυγες και τα παιδιά που ανήκουν σε μειονότητες έχουν δικαίωμα να συμμετέχουν ισότιμα στην κοινωνική ζωή (Άρθρα 22, 23, 30 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

Διευκρινίσεις

Μία από τις θεμελιώδεις αρχές της Σύμβασης είναι αυτή της μη διάκρισης, που αναφέρεται στο 2^ο της άρθρο. Με αυτό απαγορεύονται οι διακρίσεις σε βάρος των παιδιών με βάση τα χαρακτηριστικά, την καταγωγή, την κατάσταση ή τις αντιλήψεις των ίδιων ή των γονέων τους. Η απαγόρευση των διακρίσεων έγινε μέσα από διεθνείς συμβάσεις, ιδίως μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, για να μην ξανασυμβούν οι θηριωδίες του ναζιστικού καθεστώτος που για ρατσιστικούς λόγους οδήγησε στον θάνατο μεγάλο αριθμό παιδιών και ενηλίκων. Το άρθρο αυτό της Σύμβασης συμπληρώνεται από τα άρθρα που μιλούν για το δικαίωμα ισότιμης κοινωνικής συμμετοχής των παιδιών με αναπηρίες, των παιδιών προσφύγων και των παιδιών που ανήκουν σε αυτόχθονες και σε μειονοτικές ομάδες. Με τις αναφορές αυτές η Σύμβαση όχι μόνο προβλέπει ότι δεν επιτρέπονται οι διακρίσεις σε βάρος αυτών των παιδιών, αλλά και προτρέπει τη λήψη θετικών μέτρων ώστε τα παιδιά να μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα στην κοινωνική ζωή, στην οποία περιλαμβάνονται η εκπαίδευση, οι ψυχαγωγικές και πολιτιστικές δραστηριότητες και όλες ανεξαιρέτως οι ευκαιρίες που δίνονται στα παιδιά για να αναπτύξουν ελεύθερα την προσωπικότητα και τις δεξιότητές τους. Είναι σημαντικό πριν υλοποιήσουν τις αποστολές τους τα παιδιά να καταλάβουν την έννοια της διάκρισης που απαγορεύει ο νόμος (δηλαδή δεν απαγορεύεται η επιβράβευση των προσπαθειών που κάνουν κάποια παιδιά, ούτε οι θετικές διακρίσεις υποστήριξης κάποιων παιδιών που βρίσκονται σε μειονεκτική κατάσταση έναντι άλλων). Επίσης σημαντικό είναι να αναφερθούν και να συζητηθούν οι λόγοι για τους οποίους κάποιο παιδί μπορεί να γίνεται θύμα διακρίσεων (θεσμικές και προσωπικές ευθύνες) και οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να εξασφαλιστεί η ισότιμη κοινωνική συμμετοχή όλων των παιδιών.

Αποστολές

Προτείνεται τα δικαιώματα αυτής της ενότητας να συνδεθούν με αποστολές που αποτυπώνουν την κατάσταση των παιδιών που γίνονται θύματα διακρίσεων αλλά και που αναδεικνύουν θετικά μηνύματα και πρακτικές υποστήριξης της ισότιμης κοινωνικής συμμετοχής όλων των παιδιών. Προτείνεται λοιπόν αφενός η καταγραφή με τη μορφή της **διήγησης** μιας πραγματικής ιστορίας (με χρήση ψευδωνύμου) ενός παιδιού που έχει υποστεί διακρίσεις λόγω χαρακτηριστικών, καταγωγής, εμφάνισης, αναπηρίας, κλπ και η ανάδειξη θετικών μηνυμάτων για την ισότιμη κοινωνική συμμετοχή, που μπορεί να γίνει μέσα από δημιουργία **αφίσας**, ή **μικρού διαφημιστικού σποτ** (με εικόνα ή ήχο), ή **μιας εικονικής συνέντευξης**, κ.α. Χρειάζεται να επισημανθεί στα παιδιά ότι είναι σκόπιμο, όταν αναφέρονται σε άλλα παιδιά που γίνονται θύματα διακρίσεων, να μην υιοθετούν τη λογική της λύπησης αλλά να εστιάζουν στο δικαίωμά τους να μη γίνονται θύματα διακρίσεων και να συμμετέχουν ισότιμα στην κοινωνική ζωή.

Συζήτηση στην τάξη

Οι διακρίσεις είναι ένα θέμα για το οποίο τα παιδιά είναι πολύ ευαίσθητα. Η Σύμβαση βάζει σε μεγάλη προτεραιότητα το θέμα της απαγόρευσης των διακρίσεων σε βάρος παιδιών λόγω των χαρακτηριστικών τους, της κατάστασης τους ή των αντιλήψεων των ίδιων και των γονέων τους. Γι' αυτό και αμέσως μετά το πρώτο άρθρο της Σύμβασης που ορίζει την έννοια του παιδιού, υπάρχει το άρθρο 2 που απαγορεύει τις διακρίσεις. Από τις αποστολές σας ίσως εντοπίσατε και συζητήσατε περιπτώσεις παιδιών που έγιναν θύματα διάκρισης. Ίσως προλάβατε να συζητήσετε μεταξύ σας τα αίτια και τις μορφές διάκρισης από το ίδιο το σύστημα ή από κάποια πρόσωπα προς άλλα, αναπαράγοντας προκαταλήψεις και φοβίες. Θα κάνουμε μία συζήτηση σήμερα, που θα συντονίσει η ομάδα ευθύνης, που θα θέλαμε να ανταλλάξουμε γνώμες για τα θέματα αυτά:

Τι είδους διακρίσεις έχετε παρατηρήσει στην κοινωνία μας; Τι νομίζετε ότι φταίει για αυτές; Πώς νομίζετε ότι μπορούν να αλλάξουν οι προκαταλήψεις που υπάρχουν; Πώς μπορούν να αλλάξουν οι πρακτικές διάκρισης που οδηγούν κάποια παιδιά με αναπηρίες ή παιδιά πρόσφυγες ή παιδιά μειονοτήτων να μη συμμετέχουν ισότιμα στην κοινωνική ζωή; Έχουν ευθύνη οι κυβερνήσεις και η βουλή; Μπορούν να βοηθήσουν καμπάνιες για την ισότητα και για την απαγόρευση των διακρίσεων; Τι μπορεί να γίνει στο κάθε σχολείο για να αποφεύγουμε κάθε είδους διακρίσεις σε βάρος παιδιών; Εμείς, μπορούμε να κάνουμε κάτι στο σχολείο μας;

(τα ερωτήματα μπορούν να κωδικοποιηθούν στον πίνακα και να προταθεί στον γραμματέα της συντονιστικής ομάδας να σημειώνει σημαντικές παρεμβάσεις)

7. «Θέλω το σχολείο να με μαθαίνει να πετάω!»

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να πηγαίνουν στο σχολείο και να μαθαίνουν. Το σχολείο θα πρέπει να βοηθάει στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, των χαρισμάτων και των ικανοτήτων τους, με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες τους (Άρθρα 28 και 29, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

8. «Θέλει τέχνη η ξεκούραση!»

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να έχουν ελεύθερο χρόνο, ψυχαγωγία και ευκαιρίες συμμετοχής σε πολιτιστικές δραστηριότητες (Άρθρο 31, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

Διευκρινίσεις

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση, που θεμελιώνεται με δύο άρθρα της Σύμβασης, 28 και 29, καθιερώνει την υποχρέωση των κρατών να διασφαλίζουν σε όλα τα παιδιά πρόσβαση στην εκπαίδευση, η οποία πρέπει να έχει ορισμένα χαρακτηριστικά που συνδέονται με την ολιστική ανάπτυξη των παιδιών και την προετοιμασία τους για να γίνουν ενεργοί πολίτες, με γνώση και σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες τους. Η Σύμβαση δεν μπορούσε να αναφερθεί αναλυτικά στο περιεχόμενο των σπουδών, όμως αναφέρεται σε ορισμένα σημαντικά θέματα που κρίθηκαν απαραίτητα και υπογράμισε την υποχρεωτικότητα της στοιχειώδους εκπαίδευσης, που σε πολλές χώρες, με δικούς τους νόμους, επεκτείνεται μέχρι και το γυμνάσιο ή σε κάποιες και στο λύκειο. Επίσης δίνεται έμφαση στην ενημέρωση και τον επαγγελματικό προσανατολισμό των παιδιών. Στο παιχνίδι αυτό επιλέχθηκε να συνδυαστεί το δικαίωμα της εκπαίδευσης με το δικαίωμα στον ελεύθερο χρόνο, στην ψυχαγωγία και την πολιτιστική ζωή (άρθρο 31), επειδή συχνά φαίνονται τα δικαιώματα αυτά σαν να συγκρούονται μεταξύ τους. Στην πραγματικότητα είναι και τα δύο πολύ σημαντικά δικαιώματα που χρειάζεται να συνδυάζονται και να μην αποβαίνει το ένα σε βάρος του άλλου. Επισημαίνεται ότι είναι σημαντικό να καταλάβουν τα παιδιά ότι ο συνδυασμός των δικαιωμάτων αυτών είναι όχι μόνο εφικτός αλλά και σκόπιμος: Η εκπαίδευση μπορεί να λαμβάνει χώρα με ευχάριστο και ψυχαγωγικό τρόπο, δίνοντας χώρο και σε διαλείμματα ελεύθερου χρόνου, ενώ η συμμετοχή σε διάφορες πολιτισμικές δράσεις περιλαμβάνει στοιχεία μάθησης. Διευκρινίζεται ακόμη ότι τόσο τα άρθρα 28 και 29 όσο και το άρθρο 31 αναφέρονται και στον αθλητισμό, ως οργανωμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα και ως επιλογή ελεύθερου χρόνου των παιδιών.

Αποστολές

Επειδή η εκπαίδευση έτσι και αλλιώς αποτελεί κεντρικό στοιχείο στη ζωή των παιδιών, πολλές φορές μάλιστα με υποχρεωτικά / καταναγκαστικά στοιχεία, προτείνεται να δοθεί δυνατότητα χιουμοριστικής αναφοράς στο σχετικό δικαίωμα, μέσα από τη δημιουργία **memes** ή **γελειογραφιών** με θέμα το σχολείο, με την οδηγία να μη θίγονται άμεσα ή έμεσα συγκεκριμένα πρόσωπα. Το δικαίωμα ελεύθερου χρόνου, ψυχαγωγίας και συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή μπορεί να συνδυαστεί με αποστολή λήψης **φωτογραφιών, δημιουργίας ταινιών μικρού μήκους, σχετικών ποιημάτων ή τραγουδιών.**

Συζήτηση στην τάξη

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση υπάρχουν παιδιά που δεν το απολαμβάνουν καθόλου (παιδιά Ρομά ή παιδιά με αναπηρίες που δεν πηγαίνουν στο σχολείο, ή άλλα που διακόπτουν πρόωρα τη φοίτησή τους) και άλλα που δεν το χαίρονται, όπως θα ήταν προτιμότερο να συμβαίνει. Στη συζήτησή μας θα μπορούσαμε να κουβεντιάσουμε με ποιο τρόπο νομίζετε ότι θα απολαμβάνουν τα παιδιά το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση με τον καλύτερο τρόπο. Τι νομίζετε ότι θα μπορούσε να γίνει ώστε το σχολείο να είναι ελκυστικό και ενδιαφέρον για τα παιδιά, να τους δίνει την μεγαλύτερη δυνατή ευχαρίστηση και παράλληλα να υλοποιεί την αποστολή του, δηλαδή τη μόρφωσή τους, την ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, την ενημέρωσή τους για θέματα που τους αφορούν και την προετοιμασία τους για την ενήλικη προσωπική, επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Επίσης ως προς το δικαίωμα του ελεύθερου χρόνου, της ψυχαγωγίας και της συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή, προτείνουμε να μοιραστούμε σκέψεις που κάνατε όταν ετοιμάζατε την αποστολή σας ή που σας έρχονται τώρα στο μυαλό. Ειδικότερα ως προς τις ευκαιρίες που έχουν τα παιδιά, ποιες μπορεί να είναι οι ευθύνες της πολιτείας, της τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και των γονέων, καθώς συμβαίνει συχνά οι γονείς να επιλέγουν ή να περιορίζουν τους τρόπους άσκησης του δικαιώματος αυτού από τα παιδιά.

Προτείνουμε η συζήτηση με τον συντονισμό της υπεύθυνης ομάδας να διεξαχθεί σε δύο κύκλους, που αντιστοιχούν και στις δύο ομάδες δικαιωμάτων στις οποίες αναφέρονται οι αποστολές αυτής της εβδομάδας.

9. «Το ξύλο δεν βγήκε απ' τον παράδεισο!»

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να προστατεύονται από κάθε μορφή βίας, προσβολής, εγκατάλειψης, παραμέλησης και σωματικής, συναισθηματικής ή σεξουαλικής κακοποίησης (Άρθρο 19, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

10. «Είμαι παιδί, όχι δούλος κανενός!»

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να μεγαλώνουν σαν παιδιά, χωρίς να δουλεύουν. Όταν δουλεύουν (στην ηλικία που επιτρέπεται), πρέπει να μην δουλεύουν παράνομα, σε επικίνδυνες συνθήκες, και να μην τα εκμεταλλεύονται. (Άρθρο 32, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού)

Διευκρινίσεις

Ενδιαφέρον στοιχείο της Σύμβασης είναι ότι στο άρθρο 19 αναφέρεται από κοινού στο δικαίωμα προστασίας των παιδιών από κάθε μορφή βίας, προσβολής, εγκατάλειψης, παραμέλησης, κακομεταχείρισης κι εκμετάλλευσης. Το δικαίωμα αυτό σχετίζεται έντονα με τον ρόλο των γονέων γιατί αφενός έχουν και αυτοί την ευθύνη προστασίας των παιδιών, αφετέρου ελέγχονται και οι ίδιοι για τον τρόπο που ασκούν τον γονεϊκό τους ρόλο. Σχετική με το άρθρο αυτό είναι η εθνική νομοθεσία που προστατεύει τα παιδιά από αντίστοιχες πράξεις. Ειδικά ως προς την βία στην οικογένεια, ο νόμος 3500/06 περιλαμβάνει και το άρθρο 4 με το οποίο η άσκηση σωματικής βίας στα παιδιά δεν επιτρέπεται και επιφέρει τις συνέπειες που προβλέπονται για την κακή άσκηση της επιμέλειας από τους γονείς, δηλαδή μπορεί ο εισαγγελέας ή το δικαστήριο να επιβάλουν μέτρα στους γονείς που δέρνουν τα παιδιά τους, ακόμη και απομάκρυνση. Το δικαίωμα του άρθρου 19 της Σύμβασης αναφέρεται και στη βία ή κακομεταχείριση από οποιαδήποτε ενήλικα πρόσωπα αλλά και από συνομηλίκους. Στη βία περιλαμβάνεται και αυτή που ασκείται μέσω διαδικτύου και τα παιδιά χρειάζεται να συνειδητοποιούν τη σοβαρότητά της. Συναφές με το δικαίωμα του άρθρου 19 είναι και το δικαίωμα του άρθρου 32 της Σύμβασης που αναφέρεται στην προστασία των παιδιών από την παράνομη και επικίνδυνη εργασία και την εκμετάλλευση. Η Ελληνική νομοθεσία επιτρέπει την εργασία των παιδιών από τα 15 χρόνια και πάνω, με συγκεκριμένες προϋποθέσεις και συνθήκες. Κάτω από αυτή την ηλικία επιτρέπεται τα παιδιά να εργάζονται μόνο σε καλλιτεχνικές εργασίες με ειδική άδεια ή σε οικογενειακές επιχειρήσεις, χωρίς να εμποδίζεται η εκπαίδευσή τους. Πολλές φορές η απασχόληση παιδιών και εφήβων σε εργασίες στο δρόμο ή σε άλλες δραστηριότητες σχετίζεται με την παραβίαση και άλλων δικαιωμάτων τους και με άλλα αδικήματα σε βάρος τους, από τα οποία χρειάζονται προστασία.

Αποστολές

Οι δύο ομάδες δικαιωμάτων που συνεξετάζονται μπορεί να συνδυαστούν με μια αποστολή δημιουργίας μηνυμάτων καμπάνιας (**ηχητικών, βίντεο ή αφισών**) ή με ένα **κουίζ** που χρειάζεται κατάλληλη προετοιμασία (π.χ. 3 ερωτήσεις με 3 εναλλακτικές απαντήσεις, η μία των οποίων είναι σωστή) και το οποίο ζητείται από τα παιδιά να το συμπληρώσει ένας αριθμός ατόμων του περιβάλλοντός τους, αλλά και να γράψουν και τα ίδια τη γνώμη τους. Εναλλακτικά επίσης μπορεί να δοθεί στις ομάδες η αποστολή να γράψουν **ένα διήγημα - μικρή φανταστική ιστορία** ενός παιδιού που υπήρξε θύμα κακοποίησης, παραμέλησης ή εργασιακής εκμετάλλευσης και αναζητούσε τρόπους διαφυγής και προστασίας του.

Συζήτηση στην τάξη

Η προστασία των παιδιών από τη βία δεν είναι απλή υπόθεση. Χρειάζεται τα παιδιά που γίνονται θύματα βίας να μπορούν να μιλήσουν σε κάποια πρόσωπα εμπιστοσύνης και, όταν η υπόθεση φτάσει στους υπευθύνους, αυτοί να πάρουν μέτρα αφού εξετάσουν πολύ προσεκτικά το συμφέρον τους και χωρίς να προκληθούν χειρότερες συνέπειες για αυτά. Η απομάκρυνση ενός παιδιού από την οικογένειά του ή η δημοσιοποίηση της κακοποίησης του μπορεί να είναι εξ ίσου ή και χειρότερα τραυματικές για τα παιδιά από την ίδια την πράξη ή την κατάσταση που οδήγησε σε αυτές. Τα τελευταία χρόνια αποκαλύπτονται όλο και περισσότερες υποθέσεις με παιδιά θύματα παραμέλησης ή κακοποίησης, ορισμένα μάλιστα με πολύ σοβαρά τραύματα. Επίσης διαπιστώνουμε ότι είναι πολλά τα παιδιά που ζουν σε πολύ δύσκολες οικονομικές συνθήκες, που τα οδηγούν σε παράνομη εργασία, είτε με κάποιον να τα εκμεταλλεύεται είτε απλά με πίεση από τους γονείς τους που δεν έχουν βρει άλλο τρόπο να φέρουν έσοδα στην οικογένεια. Προτείνουμε να γίνει μια μικρή συζήτηση στην τάξη, που θα συντονίσει η υπεύθυνη ομάδα, έχοντας στο μυαλό μας πραγματικά περιστατικά παιδιών που έγιναν θύματα βίας, παραμέλησης, κακοποίησης, εκμετάλλευσης και χωρίς να μιλήσουμε για αυτές τις ίδιες τις περιπτώσεις, να πούμε τι νομίζετε ότι είναι τα σημαντικότερα πράγματα που πρέπει να κάνει ένα παιδί θύμα και τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνουν οι φίλοι ή φίλες του όταν μάθουν μια τέτοια ιστορία, ιδίως αν το παιδί πει ότι «δεν θέλω να το πεις σε κανένα». Θα γράψω μερικές λέξεις - φράσεις κλειδιά στον πίνακα και μπορεί η συντονιστική ομάδα να προσθέσει λέξεις που έρχονται από τη συζήτησή μας:

- **Μιλώ** σε πρόσωπα εμπιστοσύνης
- **Ζητώ** εχεμύθεια, συνεργασία
- **Αντιστέκομαι** στις απειλές και την επανάληψη της βίας
- **Δικαιούμαι** να προστατευτώ!

11. «Δεν σας περνάει απ' το μυαλό, αλλά έχω ιδιωτική ζωή κι εγώ!»

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να μην επεμβαίνει κανένας αυθαίρετα ή παράνομα στην ιδιωτική τους ζωή, στο σπίτι και στην αλληλογραφία τους και να προστατεύονται από παράνομες προσβολές της τιμής και της υπόληψής τους (Άρθρο 16, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

12. «Σου μιλάω, μ' ακούς;»

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους και να συμμετέχουν στις αποφάσεις για θέματα που τα αφορούν. Έχουν επίσης δικαίωμα να αναζητούν, να μαθαίνουν και να μεταδίδουν πληροφορίες και ιδέες, να εκφράζονται και να σκέφτονται ελεύθερα, να πιστεύουν με τον δικό τους τρόπο, να συναντιούνται και να συνεργάζονται. (Άρθρα 12, 13, 14 και 15, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού)

Διευκρινίσεις

Τελευταία ενότητα δικαιωμάτων που περιλαμβάνονται στο παιχνίδι είναι αυτά που αναφέρονται στα δικαιώματα «συμμετοχής» των παιδιών, τα δικαιώματα των άρθρων 12 ως 16. Ειδικά το άρθρο 12 θεωρείται ως θεμελιώδης αρχή και το πιο νεωτεριστικό άρθρο της Σύμβασης, καθώς καθιέρωσε για πρώτη φορά στο διεθνές δίκαιο το δικαίωμα των παιδιών να συμμετέχουν στις αποφάσεις που λαμβάνονται για αυτά σε θέματα που τα αφορούν και την υποχρέωση σε όσους παίρνουν τις αποφάσεις για τα παιδιά να ακούν και να λαμβάνουν υπόψη τη γνώμη τους, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητα τους. Το άρθρο αυτό αφορά τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και όσους παίρνουν αποφάσεις σε διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες για τα παιδιά. Τα άρθρα 13, 14 και 15 αναφέρονται στο δικαίωμα των παιδιών στην ελευθερία έκφρασης, αναζήτησης και διάδοσης πληροφοριών, σκέψης, συνείδησης, θρησκείας και πεποιθήσεων καθώς και συνάθροισης με ειρηνικό τρόπο. Τα δικαιώματα αυτά ασκούνται υπό τον όρο του σεβασμού στα δικαιώματα και την υπόληψη των άλλων, την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια τάξη, τη δημόσια υγεία και τα δημόσια ήθη. Τέλος το δικαίωμα του άρθρου 16, που το παρουσιάζουμε ξεχωριστά εδώ και αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής των παιδιών, είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο και χρήσιμο στη συζήτηση με τα παιδιά, καθώς αφορά την προστασία τους από αυθαίρετη ή παράνομη παρέμβαση άλλων στην ιδιωτική τους σφαίρα, κρίσιμη ιδίως στην εφηβική ηλικία. Σημαντική είναι η συζήτηση για την οριοθέτηση των γονέων ως προς τον ιδιωτικό χώρο των παιδιών τους, καθώς για λόγους

προστασίας τους θα μπορούσε να δικαιολογηθεί κάποια παρέμβαση, όμως το μέτρο και οι καθαρές συμφωνίες απαιτούνται για να μη δημιουργείται ένταση μεταξύ τους. Το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής αφορά και άλλα άτομα του περιβάλλοντος των παιδιών, όπως και τα ΜΜΕ, που δεν επιτρέπεται να αναφέρονται στα προσωπικά δεδομένα των παιδιών. Σημαντικό πεδίο εφαρμογής του άρθρου είναι και το διαδίκτυο, με την ολοένα και συχνότερη χρήση του από παιδιά και εφήβους χωρίς κανόνες και όρια.

Αποστολές

Οι αποστολές της τελευταίας ενότητας προτείνεται να υλοποιηθούν συνεργατικά ανάμεσα σε ζεύγη ομάδων που συμμετέχουν στο παιχνίδι. Ως αποστολές προτείνονται η δημιουργία **οπτικοακουστικών μηνυμάτων, ποιημάτων ή/και τραγουδιών**. Μπορεί επίσης να προταθεί στα παιδιά που συμμετέχουν στο παιχνίδι να κάνουν μια **μικρή έρευνα** σε συνομηλικούς τους σε θέματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής τους στο διαδίκτυο (π.χ. αν έχουν παραβιαστεί τα προσωπικά τους δεδομένα από τρίτους και αν οι ίδιοι έχουν αναπαράγει φωτογραφίες άλλων χωρίς την άδειά τους).

Συζήτηση στην τάξη

Τα δικαιώματα των άρθρων 12 ως 16 αφορούν την κατοχύρωση της ελευθερίας γνώμης, έκφρασης, σκέψης, θρησκείας, πεποιθήσεων, πληροφόρησης, συνάθροισης, συνέλευσης και προστασίας της ιδιωτικής ζωής των παιδιών. Η προστασία όλων αυτών των δικαιωμάτων συνδυάζεται με τον αντίστοιχο σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων. Όμως πρέπει να παραδεχτούμε ότι ως κοινωνία υστερούμε ακόμη στο να συνειδητοποιήσουμε και να κατοχυρώσουμε τα δικαιώματα αυτά. Ειδικά για το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, που το έχουμε πρώτο στην τελευταία ενότητα, θα θέλαμε να ακούσουμε τις ιδέες σας για τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να προστατευθεί καλύτερα, τόσο από τις αυθαίρετες παρεμβάσεις των ΜΜΕ στη ζωή των παιδιών, όσο από τις παρεμβάσεις ενηλίκων και συνομηλικών στον ιδιωτικό σας χώρο. Τη σημερινή συζήτηση, που θα συντονίσει και πάλι η υπεύθυνη ομάδα, θα την χωρίσουμε και πάλι σε δύο μέρη: Πρώτα θα ανταλλάξουμε ιδέες για την προστασία της ιδιωτικής σας ζωής. Ύστερα προτείνουμε να συζητήσετε τρόπους με τους οποίους νομίζετε ότι στο σχολείο μας μπορούμε να πετύχουμε καλύτερα την ελεύθερη έκφραση γνώμης από τα παιδιά, την πραγματοποίηση διαλόγου ανάμεσά σας και την ακρόαση των απόψεών σας από τους εκπαιδευτικούς και τη διεύθυνση για θέματα που έχουν να κάνουν με τη λειτουργία του σχολείου, τη σχολική ζωή, το σχολικό περιβάλλον και τις σχέσεις μας σε αυτό. Η συντονιστική ομάδα σας αναλάβει το ρόλο της και σας καταγράψει τις σημαντικότερες προτάσεις σας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

The United Nations (1989). Convention on the Rights of the Child.

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

«Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με απλά λόγια», Συνήγορος του Παιδιού (https://www.inart12.org/images/Documents/entipo_simbasi_ex.pdf)

[Compass Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα](#) (παραγωγή: Συμβούλιο της Ευρώπης, μετάφραση: ΑΡΣΙΣ, διάθεση: Υπουργείο Παιδείας)

[Compasito Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για Παιδιά](#) (Συμβούλιο της Ευρώπης, μετάφραση: Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Παιδιού της Κύπρου, διάθεση: Νοιάζομαι και Δρω)

Νάσκου-Περράκη, Π., Χρυσογόνος, Κ., Ανθόπουλος, Χ. (επιμ.) (2002). *Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και εσωτερική έννομη τάξη*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας.

Φασούλης, Β. (2016). *Τα δικαιώματα του παιδιού. Ιστορική διάσταση, σύγχρονη εξέλιξη και η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Μόσχος, Γ., Καλησώρα, Α. (2020) *Η Συνέλευση των παιδιών*. Αθήνα, Πρωτοβουλία για το Άρθρο 12 (https://www.inart12.org/images/Documents/H_Synelefsi_ton_Paidion.pdf)

Πεχτελίδης, Ι. (2015). Κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. (<http://hdl.handle.net/11419/4744>), (βλ. κεφάλαιο 7 για τα δικαιώματα του παιδιού).

Gollob, R. and Krapf, P. (2010) *Εξερευνούμε τα δικαιώματα του παιδιού*. Living Democracy – Council of Europe. <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/>

Council of Europe: Committee of Ministers. *Recommendation CM/Rec(2012)2 of the Committee of Ministers to member States on the participation of children and young people under the age of 18*. <http://www.refworld.org/docid/506981802.html>. Easy to read version: <https://rm.coe.int/168046c478>

Eurochild (2018). Training Tool on engaging children in advocacy work on their right to participate in decision-making processes.

https://www.eurochild.org/fileadmin/public/05_Library/Thematic_priorities/05_Child_Participation/Eurochild/Training_Tool_on_engaging_children_in_advocacy_work.pdf

Lansdown, G. (2001). *Promoting Children's Participation in Democratic Decision-Making*, *Innocenti Insights* no. 6, Florence: UNICEF Innocenti Research Center

<https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/insight6.pdf>

UNICEF, Child and youth participation resource guide.

<https://www.unicef.org/adolescence/cypguide/>